

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ТУРИЗМУ

Актуальність теми дослідження: філософія як стиль мислення неодноразово демонструвала своє прагнення якомога щільніше наблизитися до масової свідомості. Особливо це стосується такої галузі філософської теорії, як соціальна філософія та її взаємин з іншими соціо-гуманітарними науками. В цьому контексті правомірна проблема «філософії туризму». Саме це питання потребує роз'яснення щодо її доцільності та обґрунтованості. Репрезентуючи туризм як духовне і соціокультурне явище, філософія здатна виконувати методологічну функцію щодо інших наук про туризм, збагачуюсь у своєму світоглядному змісті їхніми науковими доробками.

Об'єкт дослідження: суспільство як «життєвий світ» мандрівника, джерело його культурного досвіду, якого він набуває в результаті спілкування зі світом культури, іншим досвідом і досвідом інших (інтерсуб'єктивність і міжсуб'єктна комунікація).

Предмет дослідження: філософія туризму як комплексне осмислення подорожей: мотивації, різновидів, цільові установки, інфраструктура. Особливості інноваційного, креативного мислення і діяльності працівників туристської сфери, проблеми «альтернативного» туризму як предмет філософського осмислення.

Завдання дослідження: вивчити критерії, за допомогою яких формується понятійний апарат туризмознавства; з'ясувати у понятійний, категоріальний, концептуальний спосіб сутність і зміст філософії туризму, притаманні закономірності, тенденції і можливості, виявити її складові та компоненти.

Мета дослідження: виявлення головних аспектів смислового призначення туризму.

Історія людства - це літопис прокладання та освоєння караванних шляхів, паломництва до святих місць, мореплавств, відкриття нових земель. Особлива сторінка в цьому літопису належить філософам, які здійснювали тривалі подорожі заради пізнання світу, пошуку істини.

У ряду видатних філософів-андрівників чільне місце належить Г.С. Сковороді, життєвим кредо якого було: «жити - значить мандрувати». Він пішки обійшов усю Слобідську Україну, подорожував до Москви, відвідував Братиславу, Відень, Італію та Німеччину. Свої враження від мандрівок Скворода, зокрема, висловив у «Розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті» [3, с.99].

В основі всіх подорожувань лежить бажання людини одержати незвичні враження, потяг до задоволення, насолоди, тобто гедоністичні мотиви. Чимало мислителів минулого вважали, що саме прагнення до задоволення є мотивом всіх людських дій. Пригодницький, екстремальний, карнавальний, фестивальний туризм здатний задовольнити ці людські потреби.

Філософія туризму - це, насамперед, філософське розуміння людини, яка перебуває в «полоні» туристських подій. Філософський погляд на туризм зумовлює необхідність перегляду традиційного розуміння туризму як суто «індустрії подорожей та відпочинку», що передбачає наголос на світоглядне, культурне, гуманістичне, пізнавальне, етичне, естетичне, комунікативне значення туризму як феномену загальнолюдської культури. В цьому аспекті головним об'єктом туризмознавства є не маршрути, а особистість, що подорожує, світ її інтересів, прагнень, ціннісних орієнтирів [1, с.146].

Філософський погляд на туризм полягає в тому, щоб визначити його сутність у понятійний спосіб. Туризм водночас виступає як одна з найкрупніших і найдинамічніших індустрій світу, що надає робочі місця сотням мільйонів людей. Туризм для багатьох є своєрідним способом життя.

В філософії туризму насамперед слід виділити її онтологічну частину - вчення про туризм як різновид соціального буття. Соціальна онтологія туризму виявляє загальну логіку становлення, відтворення і оновлення різноманітних форм туристської практики, її проблемність, місце туристського процесу в соціальній динаміці [3, с.99].

Відображення соціального буття туризму у філософський спосіб зумовлює те, що філософія туризму виступає як своєрідна соціально філософська феноменологія. Джерелом феноменологічного знання є власний культурний досвід, який турист здобуває в результаті «зустрічі» з досвідом «іншого» та «інших». Внаслідок цих зустрічей у свідомості формуються смислові значення, уявлення. Їх розуміння дозволяє туристській свідомості осягнути навколишню та суспільну дійсність [1, с.147].

Розглядаючи туризм як своєрідну проекцію багатогранного буття людини, яка подорожує, філософія туризму виконує методологічну функцію щодо інших складових туризмознавства, збагачуючись у своєму світоглядному й антропологічному змісті їх науковими доробками, узагальненнями, набуваючи певної дисциплінарної автономії. Філософський підхід до туризму передбачає застосування основних методів пізнання і пояснення різноманітних ланок туристського процесу. Історико-філософську традицію. У її межах виникали і розвивалися філософські погляди мислителів різних епох і наукових шкіл... Французький філософ-екзистенціаліст Габріель Оноре Марсель (1889-1973) писав: «Саме душа, саме вона - одвічна мандрівниця, саме про душу і тільки про неї буде найвищою правдою сказати, що бути - це бути в дорозі». [2, с. 93].

Специфічний вид організованої подорожі - туризм - має такі атрибутивні, тобто невід'ємні, якісні ознаки: наявність привабливої мети (ознайомлення з культурними артефактами, пізнання, відпочинок, розвага, оздоровлення, нові знайомства тощо); просторово-часові координати мандрівки (дім як початок і завершення подорожі). Як і будь-яке інше суспільне явище, туризм існував у різноманітних формах подорожування і з різною мотивацією. Тому твердження, що кожний турист - це мандрівник, слід доповнити міркуванням, що не кожний мандрівник - турист [4, с. 62].

Технологія в сучасному світі у її широкому розумінні є найважливішим фактором, що визначає розвиток усіх сфер життєдіяльності як людини, так і суспільства. За її допомогою людина підключається до світів, які є їй чужими, долає час та простір. Відтепер людина може бути присутньою онлайн. У результаті - неможливе стає втіленим. Людина перетворюється на своєрідного «навігатора», завданням якого є постійний пошук і проектування туристичного простору. Тому не випадково дослідники зазначають, що технологічна перспектива найближчих десятиліть, а також пов'язана з цим метаморфоза human being може перетворити сучасну людину на новий вид, котрий можна визначити як eНomo. Означена перспектива змінить класичне, традиційне розуміння туризму [5, с.11].

Актуальним для всіх в Україні був і залишається обов'язок, точно відбитий у двох давніх афоризмах: «пізнай самого себе» і «будь самим собою». Як ніщо інше українська національна культура узагальноно виражає творчі зусилля та досягнення українського народу в усіх сферах життя. Український народ протягом своєї багатовікової історії створив самобутню культуру, яку по-справжньому ще треба пізнати.

Нинішні українці продовжують розвивати буття попередніх поколінь людей, які жили в Україні в різні епохи й належали до різних культур, зробивши вибір на користь збереження пам'яток власної чи чужої давнини, відновлення системних зв'язків у просторі та часі. У сучасних умовах діячі культури, до яких можна зарахувати й нечисленних працівників туристичної галузі, повинні працювати на українську ідею... У такий спосіб Україна збереже себе завдяки ментальності та духовній стриманості у сприйнятті західних, східних чи інших впливів. [6, с.1].

Висновок. Отже, філософський погляд на феномен туризму полягає у з'ясуванні його гносеологічних, соціальних, аксіологічних, духовно-культурних, інтеграційних, комунікативних функцій. Все це свідчить про те, що традиційний туризм для багатьох поступово втрачає свою привабливість, а також про великий потенціал туризму, його здатність набувати інноваційних форм, збагачуватися новими смисловими значеннями. Як і будь-якому соціальному явищу, туризму притаманні суперечності. Філософсько-світоглядний підхід до дослідження туризму переконує, що він істотно сприяє об'єднанню людей, комунікації і соціалізації особистостей на основі їх ознайомлення з цінностями вітчизняної, світової культури, опанування і поширення загальнолюдських етичних цінностей.

Список використаних джерел

1. Бауман З. От паломника к туристу // Социологический журнал. 1995. №4. С.146-147.
2. Малахов В. А. «Моральний та екзистенційний вимір туризму. Всеукраїнський круглий стіл «Філософія туризму». – К. – 2002.
3. Павловський В. Становлення філософії туризму і онтологічний аспект // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2006. №5. С.99.
4. Серж Перро, Жан Мішель Оернер. Необхідність «туризмології» – «Наукові записки КТТЕП». – К. – 2001. – Випуск І.
5. Феномен туризму: розмаїття сенсів: монографія ; за ред. О. О. Красноурецького, Н. І. Моїсєвої. – Харків : Видавництво «Стильна типографія», 2019. – 252 с.
6. https://tourlib.net/books_ukr/filotur22.htm Філософія туризму. Частина друга. Філософія туризмології (І.А. Зязюн).